

Per què *Balearica pavonina* ?

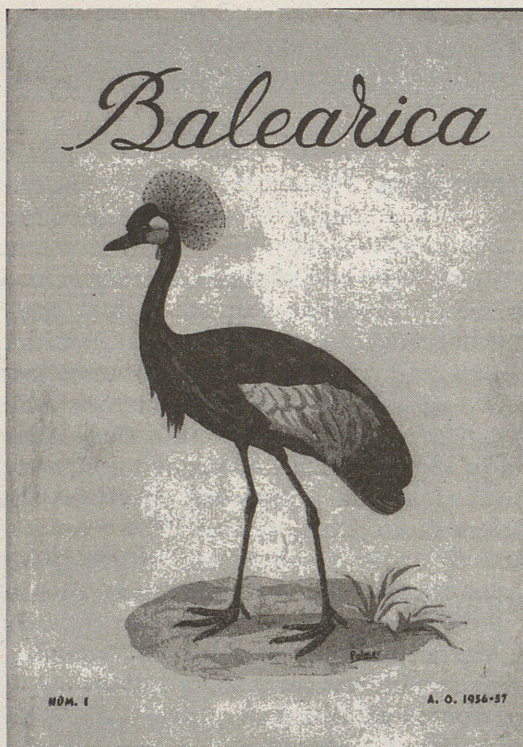
Jesús R. Jurado

Ara que al nostre entorn l'anem farcint d'espècies exòtiques, no està de més parlar una mica d'alguna d'aquestes aus que, etiquetades com a "d'origen natural desconegut", són si més no, una mica més nostres que les cotorres i els minàs al manco per allò de que fa ja un parell de segles que hi ha una constància de les seves visites a l'arxipèlag. No hi ha dubte que una d'aquestes espècies és la Grua coronada (de coll negre), classificada dins la Sistemàtica amb l'enigmàtic nom de *Balearica pavonina*. Si trobeu però, parlem primer per damunt d'aquest aucell.

Aquesta preciosa grua és pròpia de l'Àfrica, ocupant actualment una extensa àrea entre el Sàhara i l'equador. El seu aspecte és prou conegut gràcies en part, a ser un assidu dels zoològics i les col·leccions particulars. Avui el gènere *Balearica* consta de dues espècies molt semblants en aspecte i distribució: la *pavonina* o de coll negre, que es va descriure abans i que és la que ens visita de tant en quant, i la *regulorum* o de coll gris. Gran menjadora de tota casta d'animalons i devoradora impenitent de llagostes, les grues coronades, que representen la lletra B al alfabet jeroglífic egipci, han arribat a ser venerades pels pobles de Kenya, Namídia, Zàmbia i Àfrica del sud, essent així mateix l'au nacional d'Uganda i figurant com a emblema central a la bandera d'aquest país.

La relació de la Grua coronada amb el nostre arxipèlag ja ve d'antic: ben probablement és aquesta grua la que cita el naturalista i metge romà Plini el vell, mort a l'erupció del Vesuvi de l'any 79 de la nostra era.

Plini ens parla de "grua monyuda" i si bé no s'ha de descartar que es refereixi a la Grua damisel·la, *Anthropoides virgo*, (també citada a l'arxipèlag i a la península), haurem de convenir que l'apel·latiu de "monyuda" és bastant explícit, afegint que fins ben entrat el primer mil·lenni, tant l'una com l'altra foren bastant comuns a les zones humides de Tunísia i Egipte.

Portada del numero 1 de la revista *Balearica* que correspon a l'any ornitològic 1956-57, amb el dibuix d'una Grua amb caperutxo. Fou la primera revista ornitològica del arxipèlag.

La primera citació concreta de Grua coronada a Mallorca, ens la dona l'erudit i naturalista mallorquí, Bonaventura Serra (1728-1784).

En la seva *Història Natural*, en el toms dedicats als insectes, peixos, aus i mamífers, Serra compta com l'any 1780 va ser agafada viva, una grua coronada a prop de Santa Ponça, exemplar que passà a un altre notable naturalista i pintor coetani, Cristòfol Vilella (1742-1803), que cita com a de passada la "grulla baleàrica". Posteriorment, l'escriptor menorquí Joan Ramis i Ramis (1746-1819), en la seva publicació -d'incòmode títol-, *Specimen animalium, vegetabilium, et mineralium in insula Minorica frequentiorum*, etc., de 1814, cita també l'espècie encara amb el nom llatí primitiu de *Ardea pavonina*: no aporta més detalls però li aplica un nom tan nostre com **Grua amb**

caperutxo. Més tard, aquesta ardeida ja anomenada *Balearica pavonina*, és citada tant a les *Noticias Histórico-Topográficas* de'n Joaquim Mª Bover de 1864, en la que diu que “también se conoce en esta isla, el pájaro real que es una especie de grulla rara y hermosa con un moño de un pelo que parece grama”, com al *Catálogo Metódico* de'n Barceló i Combis de 1869, amb el comentari “africana...de paso accidental en estas islas” i citant també el nom menorquí de Grua amb caperutxo. Así mateix, surt *Balearica pavonina* a l'obra de l'Arxiduc.

La Grua amb caperutxo, a la Sistemàtica de'n Linneu (1758), és anomenada inicialment *Ardea pavonina* però poc després es creà el gènere *Balearica* (1760), que és acceptat als llistats linneans. Així dons, és a partir de 1760 que la espècie passa a dir-se *Balearica pavonina* com avui la coneixem, de la mà del físic i naturalista francès Mathurin-Jacques Brisson (1723-1806). Graduat a Oxford als 23 anys, fou un prolífic científic en diverses matèries; en 1756 publicà el *Regne Animal* i en 1760 veren la llum els sis toms de la seva monumental *Ornithologie/Ornithology*. Brisson, a més fou el descriptor i creador de nombroses espècies i gèneres i entre ells, el de *Balearica* que rebé aquest nom degut simplement a un error pel que fa al país d'origen d'aquesta espècie, error per altra banda que, com a tants d'altres s'ha perpetuat revisió rera revisió. Afegirem com a accessori, que *pavonina*, el nom de la espècie, li posaren els descriptors volent dir “acolorida com la coa d'un paó”.

En els temps actuals s'han recollit diverses citacions de grues amb caperutxo: la més antiga que coneixem és la d'un exemplar caçat el 1952 a la possessió de S'Avall; on es conserva magistralment naturalitzada pe'n José Mª Benedito, que fou taxidermista titular del Museo Nacional de Ciencias Naturales; també a S'Avall, a l'inici de la dècada dels 70, fou vist un esbart d'entre 7 i 10 individus pellucant pels conreus; ja més a prop, dos exemplars a s'Albufera de Mallorca el novembre del 91, altres dos exemplars a l'Albufereta de Pollença el juliol del 93 que foren vists també a Palma i s'Albufera, etc.

Totes les cites en conjunt, antigues i modernes, són d'animals fugits de captivitat?, poden alguns haver arribat de forma natural?. Científicament les dues opcions són, avui per avui indemostrables. Serà dons, més elegant deixar la presència de la Grua amb caperutxo o grua coronada, a les nostres illes, amb el qualificatiu de “origen natural desconegut”.